

Kunstgeschiedenis voor Dummies

Jesse Bryant Wilder

BBNC
uitgevers

Amersfoort, 2016

Inhoud

Over de auteur	xix
Dankwoord	xx
<i>Inleiding</i>	1
<i>Deel I: Het spiegelbeeld van de mens: kunstgeschiedenis voor beginners</i> ..	7
Hoofdstuk 1: Kunst door de eeuwen heen	9
Waarom zou je het verleden oprakelen?	9
Stortte de kunstwereld in na de val van Rome of veranderde ze alleen van richting?	10
Waar haalde kunst zijn kracht vandaan tijdens het machinetijdperk?	11
De moderne wereld en de versplinterde spiegel	12
Hoofdstuk 2: Waarom mensen kunst maken en wat het allemaal betekent	15
Aandacht voor het doel van de kunstenaar	15
Religie, rituelen en mythologie	16
Politiek en propaganda	16
Als hij in het water springt, spring jij dan...: kunst voor opdrachtgevers	17
Persoonlijke visie	17
Het ontwerp onthuld	17
Patroon	17
Ritme	18
Evenwicht	18
Contrast	18
Nadruk	19
De betekenis decoderen	19
Het ABC van een visueel verhaal	19
Symboliek begrijpen	20
Hoofdstuk 3: De belangrijkste kunstperioden en -bewegingen	21
De verschillen tussen een periode en een beweging	21
Kunstbewegingen	21
Kunstperioden	22
Een overzicht van de belangrijkste perioden	22
De prehistorie (30.000-2500 v.C.)	23
Mesopotamië (3500-500 v.C.)	23
Egypte (3100-332 v.C.)	24
Minoïsche, Griekse en Hellenistische kunst	24
Etruskische en Romeinse kunst	25
Byzantijnse en islamitische kunst	25
Middeleeuwen (500-1400)	26
Renaissance	26

Barok en rococo	27
Neoclassicisme en romantiek	27
Een overzicht van de belangrijkste bewegingen	28
Realisme (jaren veertig-jaren tachtig 19e eeuw)	28
De prerafaëlieten (1848-jaren negentig 19e eeuw) en de Arts & Crafts-beweging (jaren vijftig 19e eeuw-jaren dertig 20e eeuw)	28
Impressionisme (1869-late jaren tachtig 19e eeuw)	29
Postimpressionisme (1886-1892)	29
Fauvisme en Expressionisme	29
Kubisme en Futurisme	30
Dada en Surrealisme	30
Suprematisme, Constructivisme en De Stijl: niet-figuratieve kunst	31
Abstract Expressionisme (1946-jaren vijftig 20e eeuw)	31
Conceptuele kunst, performance en feministische kunst (eind jaren zestig-jaren zeventig 20e eeuw)	32
Postmodernisme (1970)	32

Deel II: Van grotten tot Colosseum: oude kunst 33

Hoofdstuk 4: Magische jagers en psychedelische grotkunstenaars 35

Gave grotkunst of paleolithische schilderijen: waarom geheim houden?	36
Jagen op de wand	37
Psychedelische sjamanen met penselen	37
Flirten met vruchtbaarheidsgodinnen	38
Domino voor druïden: Stonehenge, menhirs en neolithische architectuur	39
Leven in de nieuwe steentijd: Catalhöyük en Skara Brae	39
Het mysterie van de megalieten en menhirs	40

Hoofdstuk 5: Wispelturige goden, oorlogskunst en de geboorte van het schrift:

Mesopotamische kunst 43

Op weg naar de wolken: Sumerische architectuur	44
Zigzaggend naar de hemel: ziggurats	44
De Toren van Babel	45
Oog in oog met Sumerische beelden	46
Beelden aanbidden	46
Contact met de god: beeldjes uit de Abutempel	46
Het geheim van de standaard van Ur	47
Stenen strijders stalken: Akkadische kunst	49
De sleutel tot Assyrische kunst	49
Babylon heeft een baby: Nieuw Babylon	50

Hoofdstuk 6: Met één been in het graf: de kunst van het oude Egypte 53

Het oude Egypte voor beginners	54
Het palet van Narmer en de vereniging van Egypte	55
De Egyptische stijl	57
Architectuur van het Oude Rijk	58
De tussenperiode en het realisme van het Middenrijk	60
Kunst van het Nieuwe Rijk	61
Echnaton en Egyptische waarden en normen	61
De jacht op de schatten van koning Toetanchamon	62
De Dodenboeken ontcijferd	63

Hoofdstuk 7: Griekse kunst, het olympische ego en de uitvinders van de moderne wereld	65
Op bezoek bij de Kretenzers: slangengodinnen, minotaurussen en stierenspringers	66
Griekse beeldhouwkunst: strakke symmetrie tegenover delicaat evenwicht	68
Kouros tot Kritiosjongen	68
Beeldhouwers van de gouden eeuw: Polykleitos, Myron en Phydias	71
Vierde-eeuwse sculptuur	72
Griekse vaasschilderkunst interpreteren	73
Gave lijntekeningen: de geometrische stijl	73
Zwartfigurige en roodfigurige technieken	74
Toeren door ruïnes: Griekse architectuur	75
Hellenisme op het spoor	77
Hoofdstuk 8: Etruskische en Romeinse kunst: het is allemaal één pot Grieks!	81
De mysterieuze Etrusken	81
Van tempel tot tombe: Griekse invloed	82
Glimlach in steen: de eeuwig gelukkige Etrusken	82
De Romeinse republiek	82
Kunst als spiegel: het Romeinse realisme en gebeeldhouwde portretten uit de republiek	84
Realisme in de schilderkunst	86
Romeinse mozaïeken	87
Romeinse architectuur: een verbond tussen de Griekse en Etruskische stijl	88
Deel III: Kunst na de val van Rome: van 500 tot 1760	93
Hoofdstuk 9: Het gesneden beeld: vroegchristelijke, Byzantijnse en islamitische kunst	95
De opkomst van Constantinopel	95
Rome gekerstend	96
Na de val: verdeeldheid en schisma's	96
Vroegchristelijke kunst in het Westen	97
Byzantijnse pracht en praal	98
Justinianus en de vroeg-Byzantijnse architectuur	98
Adembenemende mozaïeken: puzzelstukjes	100
Iconen en iconoclasmie	103
Islamitische kunst: architectonische wegen naar God	105
De moskee van Córdoba	105
Het prachtige Alhambra	107
Tempel van liefde: de Taj Mahal	108
Hoofdstuk 10: Mystici, milters en manuscripten: middeleeuwse kunst	109
Iers licht: verluchte handschriften	110
Het Book of Kells, de Lindisfarne Gospels en andere handschriften	110
Grapjes in de kantlijn	111
Karel de Grote: koning van zijn eigen renaissance	112
Verweven met de slag bij Hastings: het Tapijt van Bayeux	112
Het dagelijks leven in het middeleeuwse Engeland en Frankrijk	112
Politieke propaganda	113
Romaanse architectuur: zware kerken	113
Romaanse beeldhouwkunst	116
Nachtmerrie in steen: Romaanse reliëfs	117
Herleving van de beeldhouwkunst	117

Relieken en reliekhouders: wonderbaarlijke overblijfselen	118
Gotische grandeur: kerken die naar de hemel reiken	119
Groter en lichter	120
Oude spullen hergebruikt	120
Afwerken en voilà!	121
Uitbreiding van de gotische droom	122
Gotische beeldhouwkunst	123
Italiaanse gotiek	124
Gotische schilderkunst: Cimabue, Duccio en Giotto	125
Cimabue	126
Duccio	127
Giotto	128
Hoofdstuk 11: Herboren cultuur: de vroege en hoge renaissance	131
De vroege renaissance in Italië	132
De grote deurenwedstrijd: Brunelleschi tegen Ghiberti	132
De Duomo van Florence	133
Wat is je standpunt? De grondleggers van het perspectief	133
Sandro Botticelli: een bloemrijke Venus	137
Donatello: beelden weer met beide voeten op de grond zetten	138
De hoge renaissance	139
Leonardo da Vinci: de oorspronkelijke renaissanceman	140
Michelangelo: de topscoorder	144
Rafaël: de schilderkoning	147
Hoofdstuk 12: Venetiaanse renaissance, late gotiek en de renaissance in het Noorden	151
Met een gondel door de Venetiaanse renaissance	151
Eerste halte, Bellini	152
Een afslag naar Mantegna en Giorgione	153
Dürers Venetiaanse vakantie	154
Toeren door de 16e eeuw met Titiaan	155
Het Venetië van Veronese	156
Tintoretto en het renaissancistische ego	158
Palladio: de koning van het classicisme	158
Laatgotiek: naturalisme in het Noorden	159
Jan van Eyck: de laatgotische uitblinker	159
Rogier van der Weyden: voor en midden	161
Vernieuwing in het Noorden: de renaissance in de Nederlanden en Duitsland	162
Bosch ontcijferd	162
De duistere symboliek van Grünewald	163
Dineren met Bruegel de Oudere	163
Hoofdstuk 13: Kunst waarvoor je je nek uitsteekt: het maniërisme	165
Pontormo: voor en midden	166
Bronzino's achtergrondsymbolen en gelaagde voorstellingen	166
Parmigianino: en dat is geen kaas!	168
Arcimboldo: kunst à la carte	169
El Greco: tot het uiterste	170
Giulio Romano's Palazzo Te	171

Hoofdstuk 14: Toen de renaissance barok werd	173
Een nieuw licht op het onderwerp: Caravaggio en zijn navolgers	174
Drama van schaduw en licht: Artemisia Gentileschi	175
De extase van Bernini's beelden	176
Het leven van de barokarchitectuur	177
Nederlandse en Vlaams realisme	179
Rubens: vlezig en heilig	180
Rembrandt: zelfportretten en een leven in de schaduw	181
Lachen met Hals	183
Vermeer: musici, meiden en meisjes met parels	183
Franse sierlijkheid en barokke lichtshows	184
Poussin de Perfecte	184
Dromen bij kaarslicht met Georges de La Tour	185
Versailles: architectuur als propaganda en de zonnekoning	186
In het licht van Caravaggio: de Spaanse gouden eeuw	186
Ribera en Zurbarán: in de schaduw van Caravaggio	187
Velázquez: koningen en prinsessen	187
 Hoofdstuk 15: Zwieren en zwaaien met de rococo	189
Breken met de barok: Antoine Watteau	190
Fragonard en Boucher: wellustig, weelderig en wulps	191
François Boucher	191
Jean-Honoré Fragonard	192
Hoogvlieger: Giovanni Battista Tiepolo	193
Rococo light: de beweging in Engeland	193
William Hogarth	193
Sir Joshua Reynolds	194
 Deel IV: Industriële Revolutie en artistieke devolutie: 1760-1900	195
 Hoofdstuk 16: Alle wegen leiden naar Rome en Griekenland: het classicisme	197
Jacques-Louis David: de koning van het classicisme	199
Groots, formeel en retro	199
Propagandisten voor alle partijen	200
Jean Auguste Dominique Ingres: de prins van het classicistische portret	201
Élisabeth-Louise Vigée-Le Brun: mooi en natuurlijk	201
Canova en Houdon en de classicistische beeldhouwkunst	203
Antonio Canova: geweldige 18e-eeuwse beeldhouwer	203
Jean-Antoine Houdon: levende steen	203
 Hoofdstuk 17: Romantiek: tot inkeer komen en uitdragen	205
Zoenen is geen romantiek, het bezitten van een hart wel	205
Ergens daarbuiten met William Blake en Henry Fuseli: mythologie van de geest ...	206
Binnenstebuiten: Caspar David Friedrich	208
De revolutionaire Franse romantici: Gericault en Delacroix	209
Théodore Gericault	209
Eugène Delacroix	210
Francisco de Goya en het groteske	212
J.M.W. Turner zet de hemel in vuur en vlam	214

Hoofdstuk 18: Je krijgt wat je ziet: realisme	215
Courbet en Daumier: leven op het land en in de stad	216
Gustave Courbet	216
Honoré Daumier	217
De School van Barbizon en het buitenleven	218
Jean-François Millet: edele boeren	218
Jean-Baptiste-Camille Corot: van de naakte waarheid tot de aangeklede werkelijkheid	219
De prerafaëlieten: middeleeuwse visies en literaire schilderijen	220
Dante Gabriel Rossetti: leider van de prerafaëlieten	221
John Everett Millais en zijn zachtaardige symboliek	221
Hoofdstuk 19: Eerste indruk: het impressionisme	223
M & M: Manet en Monet	224
Édouard Manet: breken met de regels om de kunstenaar te bevrijden	224
Claude Monet: van vlekken tot vlekjes	226
Mooie vrouwen en geschilderde dames: Renoir en Degas	228
Fijntjes als op een foto: Pierre-Auguste Renoir	228
De dansers van Edgar Degas	229
Morisot en Cassatt: vrouwelijke impressionisten	230
Mary Cassatt	231
Berthe Morisot	232
Hoofdstuk 20: Hun eigen indruk achterlaten: het postimpressionisme	233
Dat is een sterk punt: het pointillisme en Georges-Pierre Seurat	233
Rodelampenkunst: Henri de Toulouse-Lautrec	234
De 'edele wilde': Paul Gauguin	235
Schilderen in Bretagne	235
Schilderen op Tahiti	236
Energie schilderen: Vincent van Gogh	237
Liefde gevat in steen: Rodin en Claudel	238
Het masker achter het gezicht: James Ensor	239
Over de geometrische heuvels in de blauwe zon: Paul Cézanne	239
Art nouveau: hoe kunst en technologie fuseerden	240
Sprookjesidylles en de zandkasteelachtige kathedraal van Barcelona: Antoni Gaudí	242
Deel V: Twintigste-eeuwse kunst en verder	245
Hoofdstuk 21: Van fauvisme tot expressionisme	247
Fauvisme: kleuren vechten als beesten	248
Henri Matisse	248
André Derain	249
Maurice de Vlaminck	249
Duits expressionisme: vorm gebaseerd op gevoel	250
Die Brücke en de Eerste Wereldoorlog	251
Der Blaue Reiter	253
Oostenrijks expressionisme: van droom tot nachtmerrie	255
Gustav Klimt en zijn zweole vrouwen	255
Egon Schiele: het zelf binnenstebuiten	256
Oskar Kokoschka: duistere dromen en innerlijke stormen	257

Hoofdstuk 22: Kubistische puzzels en futuristische snelheidsduivels	259
Kubisme: van alle kanten bekeken	259
Pablo Picasso	260
Analytisch kubisme: dingen uit elkaar halen	262
Synthetisch kubisme: dingen weer aan elkaar plakken	263
Fernand Léger: kubisme voor de gewone man	263
Futurisme: kunst die de snelheidslimiet overschrijdt	264
Umberto Boccioni	265
Gino Severini	266
Hoofdstuk 23: Niet alles is wat het lijkt: van non-figuratieve kunst naar	
abstract expressionisme	267
Suprematisme: Kazimir Malevich vindt de ruimte opnieuw uit	268
Constructivisme: je ruggengraat laten zien	269
Tatlins toren	270
Een dans tussen tijd en ruimte: Naum Gabo	270
Piet Mondriaan en De Stijl	271
Dada zet de wereld op zijn kop	272
Dada en Cabaret Voltaire	272
Marcel Duchamp: urinoirs, hoedenrekken en fietswielen	273
Hans (Jean) Arp: dada in en dada uit	275
Surrealisme en ontrafelde dromen	276
Max Ernst en zijn alter ego Loplop	277
Salvador Dalí: smeltende klokken, droomlandschappen en mieren	277
René Magritte: help, mijn hoofd zit achterstevoren!	279
Frida Kahlo onder de loep genomen	279
Mijn huis is een machine: modernistische architectuur	280
Frank Lloyd Wright: buitenstebinnen	280
Gerrit Rietveld: De Stijl driedimensionaal	282
Bauhausdozen: Walter Gropius	282
Le Corbusier: machines om in te leven en de Notre Dame du Haut	283
Abstract expressionisme: vuurwerk op het doek	285
Arshile Gorky	285
Jackson Pollock	285
Willem de Kooning	286
Hoofdstuk 24: Alles is kunst: de fantastische fifties en psychedelische sixties	289
Kunstzinnige strips: popart	289
De vele gezichten van Andy Warhol	290
Wham! Stripverhalen op het doek: Roy Lichtenstein	292
Fantastisch realisme	292
Huizen van Hundertwasser	293
Minder is meer: Rothko, Newman, Stella en anderen	294
Gekleurde dromen: Rothko en Newman	295
Minimalisme: meer of minder	296
Fotorealisme	296
Performances en installaties	297
Fluxus: snijpunten van de kunst	297
Joseph Beuys: verder dan Fluxus	298

Hoofdstuk 25: Fotografie: van techniek tot kunst	299
De geboorte van de fotografie	299
Van techniek tot kunst	300
Alfred Stieglitz: het moment opnieuw beleven	301
Henri Cartier-Bresson en het 'beslissende moment'	303
Group f/64: Edward Weston en Ansel Adams	304
Dorothea Lange: van depressie tot Dust Bowl	305
Margaret Bourke-White: van schoorstenen en staalfabrieken tot Buchenwald en de dood van Ghandi	307
Vooruit spoelen: de volgende generatie	308
Hoofdstuk 26: De nieuwe wereld: postmoderne kunst	311
Van moderne piramides tot tierelantijnen van titaan: postmoderne architectuur	311
Philip Johnson en stedelijk meubilair	312
De prismatische architectuur van I.M. Pei	313
Deconstructivistische architectuur van Peter Eisenman, Frank Gehry, Zaha Hadid en Rem Koolhaas	314
Echt of nep? Postmoderne fotografie en schilderkunst	317
Cindy Sherman: zelfverandering	317
Gerhard Richter: lezen tussen de lagen	318
Installaties en land Art	319
Judy Chicago: een tafel waaraan je niet kunt zitten	319
Hé, een pakje: Christo en Jeanne-Claude	320
Robert Smithson en land art	321
Deel VI: Het deel van de tientallen	323
Hoofdstuk 27: Tien musea die je gezien moet hebben	325
Het Louvre (Parijs)	325
Het Uffizi (Florence)	325
De Vaticaanse Musea (Rome)	326
De National Gallery (Londen)	326
Het Metropolitan Museum of Art (New York)	326
Het Prado (Madrid)	327
De Hermitage (St. Petersburg)	327
Het Rijksmuseum (Amsterdam)	327
Het British Museum (Londen)	328
Het Museum of Modern Art (New York)	328
Hoofdstuk 28: Tien musea in de Benelux die je misschien nog niet kent	329
Middelheimmuseum, Antwerpen	329
Bonniefantennmuseum, Maastricht	330
Stedelijk Museum voor Actuele Kunst, Gent	330
Singer Museum, Laren	330
De Pont, museum voor hedendaagse kunst in Tilburg	331
PMMK, museum voor moderne kunst aan zee, Oostende	331
Rijksmuseum Twenthe, Enschede	331
Rijksmuseum van Oudheden, Leiden	332
Van Abbemuseum, Eindhoven	332
Museum Beelden aan Zee, Scheveningen	332

Hoofdstuk 29: Tien belangrijke boeken van tien belangrijke kunstenaars	335
Over schilderkunst van Leonardo da Vinci	335
Levens van de belangrijkste schilders, beeldhouwer en architecten door Giorgio Vasari	336
De complete gedichten en geselecteerde brieven van Michelangelo	336
Het Dagboek van Eugène Delacroix	336
De brieven van Van Gogh	336
Rodin over kunst door Paul Gsell	337
Der Blaue Reiter Almanak onder redactie van Wassily Kandinsky en Franz Marc ..	337
Over het spirituele in de kunst van Wassily Kandinsky	337
Het dagboek van Frida Kahlo: een intiem zelfportret	338
Hundertwasser Architectuur. Naar een natuur- en mensvriendelijkere manier van bouwen	338
Hoofdstuk 30: Tien penseelstreken die de wereld schokten	339
De man die olieverf populair maakte: Jan van Eyck	339
Waar komt die rook vandaan? Leonardo da Vinci	340
Verloren en weer gevonden in de schaduwen van Rembrandt	340
Heeft die kerel een bril nodig? Monet en het impressionisme	341
De puntjes op de i bij Seurat	341
Het wilde penseel: Van Gogh	342
Blauw, blauw, blauw: Picasso	342
Muzikale kleuren schilderen: Wassily Kandinsky	343
Pollock gooit met verf	343
Schilderen met ruitenwissers en Richter	344
Bijlage: Bronnen op internet	347
Index	351

Inleiding

Bij het schrijven van *Kunstgeschiedenis voor Dummies* had ik mij als doel gesteld om er een nuttig, leuk en handig boek van te maken, dat ook als reisgids kan dienen. In dit boek staat veel kunstgeschiedenis, maar niet alles. Ik richt me op de westerse kunsttraditie en bespreek ook enkele kunstwerken en -bewegingen die in andere boeken worden overgeslagen.

De meeste kunstgeschiedenisboeken wegen minstens vijf kilo. Ik heb dit boek dunner gemaakt, zodat je het in je rugzak kunt stoppen en mee naar school kunt nemen zonder uitgeput te raken, of kunt meenemen op reis als gids of naar een museum.

Tijdens het lezen van *Kunstgeschiedenis voor Dummies* reis je de wereld rond en ga je terug in de tijd. Veel van de hoofdstukken zijn als een vakantie naar een exotisch oord of het verleden. Je kunt kletsen met een Byzantijnse prinses of Egyptische farao, de oude Olympische Spelen bijwonen (ze werden vaak op Griekse vazen geschilderd) of onder de Ijsjtarpoort door lopen in Babylon.

Waarom studeren sommige mensen kunstgeschiedenis en anderen niet? Omdat het niet iedereen aanspreekt. Maar kunstgeschiedenis is de visuele kant van geschiedenis – ze kunnen niet zonder elkaar. Als je tegelijkertijd kunstgeschiedenis en geschiedenis studeert, voeg je plaatjes toe aan tekst. Het maakt het verhaal duidelijker en interessanter. In *Kunstgeschiedenis voor Dummies* plak ik geschiedenis en kunstgeschiedenis vaak aan elkaar, zodat een context voor de kunstwerken ontstaat.

Sommige mensen denken dat kunstgeschiedenis elitair is. Met al die Italiaanse en Franse termen moet het wel snobistisch zijn, toch? Ik ben het daarmee niet eens. Ik geloof dat kunstgeschiedenis voor iedereen is, omdat het gaat om het culturele erfgoed van de mens. Kunstgeschiedenis weerspiegelt de menselijke evolutie. Het toont de mensheid door de eeuwen heen, van hol tot kasteel, van hutje in het oerwoud tot wolkenkrabber. Elke periode in de afgelopen dertigduizend jaar heeft een afdruk van zichzelf nagelaten in de kunst.

Over dit boek

In dit boek ben ik je gids door de wereld van de kunst. Tijdens de rondleiding kom je langs de belangrijkste kunstwerken en architectuur die ooit zijn gemaakt en wijs ik je op de belangrijkste elementen van deze werken

en constructies. Ik geef je vaak mogelijke interpretaties die hopelijk inspireren tot eigen ideeën. Ik voeg ook spannende anekdotes en kleurrijke feiten toe, zodat elke halte op de reis even leuk is.

Dit boek is bedoeld als naslagwerk – iets waarnaar je steeds weer terug kunt keren om voor jou essentiële informatie op te zoeken. Je hoeft het boek niet van voor naar achter te lezen. Gebruik de inhoudsopgave en het register om die onderwerpen te zoeken die je interessant vindt en lees erover. Je mag natuurlijk gerust bij hoofdstuk 1 beginnen en doorlezen tot het einde, maar dat hoeft niet om de inhoud van dit boek te begrijpen.

Richtlijnen voor dit boek

De richtlijnen voor dit boek zijn behoorlijk duidelijk. Als ik een nieuwe term gebruik, zet ik hem *cursief* en omschrijf hem binnen de context.

Wat je niet hoeft te lezen

Wat dacht je hiervan: lees niets dat je niet interesseert. Als je Egyptische gravensaat vindt of duizelig wordt van het postmodernisme, sla die onderwerpen dan over. Je hoeft ook niets te onthouden. Ik ga je immers geen tentamen afnemen. Je kunt ook de kaderteksten overslaan zonder belangrijke informatie te missen. De kaders bevatten vaak interessante informatie, maar die is niet essentieel voor het onderwerp dat wordt besproken.

Domme aannamen

Je hoeft geen cursussen of studie kunstgeschiedenis te hebben afgerond om dit boek te kunnen lezen. Dit is kunstgeschiedenis voor beginners en er is geen vooropleiding vereist! Ik ga ervan uit dat je op z'n minst wel eens gehoord hebt van Leonardo da Vinci's *Mona Lisa* en Michelangelo's plafondschildering voor de Sixtijnse Kapel. Maar zelfs als dat niet zo is, is er niets aan de hand – na het lezen van dit boek weet je het allemaal. In de loop van dit boek leer ik je wat je moet weten.

Ik ga er ook van uit dat alles met het woord *geschiedenis* erin beangstigend is. Het roept herinneringen op van data uit je hoofd leren en rijtjes stampen. Dat geeft niet. Ik noem wel wat data en rijtjes, maar ga daar niet te uitgebreid op in. Ik ga liever in op de leuke dingen. In plaats van de nadruk te leggen op data en rijtjes, leg ik de nadruk op het verhaal van de kunst. Je hoeft dus geen rijtjes te leren. Sterker nog: je hoeft helemaal *niets* te leren!

Hoe dit boek is opgebouwd

Ik groepeer de hoofdstukken in *Kunstgeschiedenis voor Dummies* in de volgende delen.

Deel I: Spiegelbeeld van de mens: kunstgeschiedenis voor beginners

Hoofdstuk 1 helpt je een keuze maken uit de verschillende hoofdstukken, welke je wilt lezen en welke niet. Ik heb de hoofdstukken in chronologische volgorde geplaatst, maar je hoeft die volgorde niet aan te houden. Je kunt van het surrealisme naar de grotschilderkunst springen of van de renaissance naar het impressionisme.

In dit deel introduceer ik ook de instrumenten en concepten die je helpen door het boek en de wereld van de kunstgeschiedenis te navigeren. Tot deze instrumenten en concepten behoren vergelijken en tegen elkaar afzetten, kijken naar evenwicht en patronen, het visuele verhaal leren lezen, de symboliek leren begrijpen en de bedoeling van de kunstenaar weten te achterhalen.

In hoofdstuk 3 geef ik een kort overzicht van de belangrijkste perioden en bewegingen, van de prehistorische kunst tot het postmodernisme en alles ertussen. Je kunt tussendoor terugkeren naar dit hoofdstuk om te zien hoe de perioden op elkaar aansluiten en elkaar beïnvloeden.

Deel II: Van grotten tot Colosseum: oude kunst

In dit deel kijk ik naar de kunst van de steentijd en haar wortels in de rituelen en primitieve religie. Vervolgens kijk ik naar de religieuze en politieke kunst van de eerste beschavingen in Mesopotamië en Egypte. Daarna onderzoek ik de oude Minoïsche en Griekse vazen en wandschilderingen, beeldhouwkunst en architectuur en vertel ik je hoe de Griekse cultuur de basis heeft gevormd voor onze moderne wereld. Ik laat je zien dat de Etruskische en Romeinse kunst in sommige opzichten een voortvloeijsel is van de Griekse kunst. In mijn verhaal over de Romeinse kunst laat ik zien hoe nauw kunst, architectuur en politiek met elkaar verweven zijn.

Deel III: Kunst na de val van Rome, tussen 500 en 1760

De klassieke kunst ging samen met Rome ten onder in 476 n.C. Nieuwe, op religie gebaseerde kunststijlen ontstonden zowel in Europa als Azië. In dit deel ga ik kijken naar de schitterende Byzantijnse kunst van het Oost-Romeinse Rijk (dat zo'n duizend jaar langer bleef bestaan dan het West-Romeinse Rijk), de vroegchristelijke kunst in Europa en de islamiti-

sche kunst. Ik volg de evolutie van de religieuze kunst in Europa tijdens de middeleeuwen en richt me daarbij op de boekverluchting, reliëfkunst, architectuur en schilderkunst. Daarna bekijk ik de wedergeboorte van de klassieke kunst tijdens de renaissance en de kunsttradities die daaruit voortkwamen: maniërisme, barok en rococo.

Deel IV: De Industriële Revolutie en artistieke devolutie, tussen 1760 en 1900

De Industriële Revolutie veranderde de wereld en de manier waarop kunstenaars ernaar keken drastisch. In dit deel laat ik zien hoe sommige kunstenaars probeerden de tijd terug te draaien. In hun kunst keerden zij terug naar het classicisme. Sommige beten zich vast in de verheerlijking van de natuur, terwijl andere aan de stank van de industriële molen voorbijgingen en zich lieten inspireren door hun verbeelding. De Industriële Revolutie vormde ook een aanleiding voor grote politieke veranderingen, zoals de Amerikaanse en Franse revoluties. Ik laat je zien hoe de romantiek en het realisme onafhankelijkheid, democratie en sociale veranderingen weerspiegelden en vaak ook aanmoedigden.

Deel V: Twintigste-eeuwse kunst en verder

In de 20e eeuw ging de kunst zoveel kanten op, dat het moeilijk is om alles te beschrijven. Toch ga ik dat doen in dit deel. De Eerste Wereldoorlog, de Tweede Wereldoorlog en de Vietnamoorlog hadden allemaal enorm veel invloed op de kunstenaars die te midden van deze rampen leefden. In dit deel laat ik zien hoe oorlogen kunstbewegingen voortbrachten, die vaak als doel het verbeteren van de wereld hadden. Ik laat je ook zien hoe kunstenaars worstelden met het weergeven van een steeds complexere wereld en hoe ze gebruik maakten van technologie om hun kunst wat meer paardenkracht te geven. Ten slotte bekijk ik de fotografie en laat ik zien hoe de pioniers in de fotografie langzaam leerden hun kunst scherp te stellen.

Deel VI: Het deel van de tientallen

Het deel van de tientallen, een vast onderdeel in de Voor Dummies-boeken, is het deel dat je moet lezen als je weinig tijd hebt, maar toch informatie wilt. In dit deel geef ik een lijst van tien musea die je gezien moet hebben. Ik beschrijf kort de collecties van de musea en licht er enkele hoogtepunten uit.

Ik beveel ook tien geweldige kunstboeken aan, die zijn geschreven door tien grote kunstenaars. Ik adviseer je om een van deze boeken eens ter hand te nemen om te zien wat kunstenaars zelf nou dachten van hun kunst en het leven in het algemeen. Als je student bent, kun je deze boeken gebruiken om een werkstuk te schrijven over de schrijver-kunste-

naar. Als je geen student bent, zullen deze boeken je simpelweg verrijken en inspireren.

Tot slot introduceer ik tien kunstrevoluties die begonnen aan het uiteinde van een penseel. Sommige revoluties duurden slechts kort, zoals George Seurats pointillisme (schilderen met stippen), andere waren zeer invloedrijk. Ik laat ze je zien.

Bijlage

Ik kon in dit boek lang niet alle kunstwerken kwijt die ik wilde bespreken en dus heb ik een appendix toegevoegd met een lijst van websites waarop heel veel kunstwerken te bekijken zijn. Zoals altijd zijn websites onderhevig aan verandering. De adressen klopten op het moment van schrijven, maar als een site is veranderd, kun je je favoriete zoekmachine gebruiken om hem weer op te zoeken.

Pictogrammen in dit boek

In dit boek worden pictogrammen gebruikt om je te wijzen op belangrijke informatie.

Als ik een leuke kunstroddel met je wil delen, gebruik ik dit pictogram. Dit is de *Kunstgeschiedenis-voor-Dummies*versie van je favoriete roddelblad.

Paragrafen met dit pictogram geven aan dat je een kunstwerk met een ander moet vergelijken of ertegen moet afzetten om iets interessants te weten te komen over beide.

Dit pictogram is als een por in je zij die je eraan herinnert dat je deze informatie even moet opslaan voor later gebruik.

Als ik je meer informatie geef dan nodig is, geef ik dat aan met het jargonpictogram. Dit is interessante informatie, maar als je alleen wilt weten wat je nodig hebt, dan kun je dit overslaan.

Dit pictogram geeft aan dat de tekst rechts ervan ingaat op de techniek van een kunstenaar en je vertelt hoe een kunstwerk is gemaakt.

Paragrafen met dit pictogram geven je tips om complexe voorstellingen te doorzien en je beeld van de kunstgeschiedenis te verhelderen.

Wat we nu gaan doen

Je kunt dit boek op elke gewenste plaats induiken. Ik heb *Kunstgeschiedenis voor Dummies* zo opgezet dat je het op twee manieren kunt lezen:

- ✓ **Je kunt de hele rondreis maken en het boek in chronologische volgorde lezen van begin tot eind.** Dit is een geweldige manier om te ontdekken hoe kunst zich in de loop van duizenden jaren heeft ontwikkeld.
- ✓ **Je kunt naar elk willekeurig hoofdstuk of paragraaf gaan, eruit halen wat je interessant vindt en de rest overslaan.** Als je bijvoorbeeld van plan bent naar een tentoonstelling over Egypte te gaan of als je een tentamen moet maken over dat onderwerp, zal hoofdstuk 6 je de informatie geven die je nodig hebt.

Als je niet bij het begin begint, raad ik je aan bij het hoofdstuk te beginnen over je favoriete kunst. Als dat Leonardo en Michelangelo zijn, begin dan met hoofdstuk 11 over de vroege en hoge renaissance. Ga dan van daaruit verder. Elke periode of beweging leidt je naar de perioden waaruit hij voortkwam of waarin hij uitmondde, waardoor je beter leert begrijpen waarom Leonardo en Michelangelo schilderden zoals ze deden.

Tot slot kun je me altijd mailen (wel graag in het Engels) als je vragen of opmerkingen hebt over dit boek, namelijk op: jesse_bryant_wilder@hotmail.com.